

קבוצה א: מקרא מגילה

רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה

פרק א הלכה א: קריאת המגילה בזמנה, מצות עשה מדברי סופרים. והדברים ידועים שהיא תקנת הנביאים. והכל חייבים בקריאתה: אנשים, ונשים, וגרים, ועבדים משוחררים. ומחנכים את הקטנים לקרותה. ואפילו כהנים בעבודתן, מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה, וכן מבטלים תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה; קל וחומר לשאר מצוות של תורה, שכולן נדחין מפני מקרא מגילה. ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו, חוץ ממת מצוה שאין לו קוברין; שהפוגע בו – קוברו תחילה, ואחר כך קורא.

הלכה ב: מצווה לקרות את כולה, ומצוה לקרותה בלילה וביום. וכל הלילה כשר לקריאת הלילה, וכל היום כשר לקריאת היום. ומברך קודם קריאתה בלילה שלוש ברכות, ואלו הן: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על מקרא מגילה; ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה; ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. וביום אינו חוזר ומברך שהחיינו. ומקום שנהגו לברך אחריה, מברך: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, האל הרב את ריבנו, והדן את דיננו, והנוקם את נקמתנו, והנפרע לנו מצרינו, והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו, ברוך אתה ה' הנפרע לישראל מכל צריהם, האל המושיע.

מנהגים הקשורים לקריאת המגילה:

ישנם מנהגים שונים הקשורים לקריאת המגילה בבית הכנסת: נוהגים להגיע מחופשים לקריאה (ילדים ואף מבוגרים), ישנם בתי כנסת שנוהגים להרבות באורות בבית הכנסת לקיים מה שנאמר "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", נוהגים להרעיש במגוון רעשנים בעת אמירת "המן", קריאת המגילה נעשית במנגינה שמחה, חלק מפסוקי ההצלה והגאולה במגילה נאמרים יחד עם כל הקהל בבית הכנסת, ישנן קהילות בהן בעל הקורא קורא את המגילה בקולות משנים ומתחלפים.

שאלות לעיון ולדיון:

- מי חייב בקריאת מגילה? מה ניתן ללמוד מכך על מקומה של קריאת המגילה ביום הפורים?
- מדוע, לדעתכם, יש לקרוא את המגילה גם בערב וגם בבוקר?
- מה מבטאות הברכות שמברכים לפני ואחרי קריאת המגילה?
- נסו לדמיין את קריאת המגילה בבית הכנסת: המראות, הקולות, האנשים... מה מאפיין את קריאת המגילה בבית הכנסת שלכם? מהי האווירה בבית הכנסת? אלו תחושות מתעוררות בכם בעת הקריאה?
- כיצד, לדעתכם, קריאת המגילה מוסיפה לשמחת חג הפורים ואף יוצרת אותה?

קבוצה ב: משתה ושמחה

רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב

הלכה יד: מצות יום י"ד לבני כפרים ועיירות ויום ט"ו לבני כרכים להיותן יום שמחה ומשתה ומשלוח מנות לריעים ומתנות לאביונים. ומותר בעשיית מלאכה ואעפ"כ אין ראוי לעשות בו מלאכה. אמרו חכמים כל העושה מלאכה ביום פורים אינו רואה סימן ברכה לעולם. בני כפרים שקדמו וקראו בשני או בחמישי אם חלקו מעות לאביונים ביום קריאתן יצאו. אבל השמחה והמשתה אין עושין אותם אלא ביום י"ד. ואם הקדימו לא יצאו. וסעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו.

הלכה טו: כיצד חובת סעודה זו? שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו. ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו.

הרב מנחם מנדל שניאורסון, שערי מגילה עמ' קנז

פורים שונה מחנוכה בכך שיום הפורים הוא "יום משתה ושמחה". בפורים צריך לעשות סעודה והשמחה בו קשורה בענייני גשמיות. וזאת משום שכידוע ההבדל בין פורים לחנוכה הוא שגזירת היוונים לא היתה על הגוף היהודי אלא על הנשמה ועל ענייני הרוחניות, "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", ואילו גזירת המן הרשע היתה בעיקר על הגוף של היהודי, "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים" ולכן גם השמחה בפורים היא שמחת הגוף.

שאלות לעיון ולדיון:

- סעודת פורים נעשית ביום הפורים ולא בלילה. מדוע כך הוא הדבר לדעתכם?
- ממה מורכבת סעודת הפורים? מה משמעות הדבר?
- כיצד מסביר הרבי מליובאוויטש את משמעותה של סעודת הפורים?
- נסו להיזכר בסעודת הפורים בביתכם: בקולות, במראות, בחוויות... מה האווירה בסעודה זו? מהם התחושות שהיא מעוררת בכם?
- כיצד יכולה לתרום סעודת הפורים לשמחת יום זה?

קבוצה ג: משלוח מנות

המב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב'

הלכה טו: ...וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות בשר או שני מיני תבשיל או שני מיני אוכלין

לחבירו שנאמר ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד. וכל המרבה לשלוח לריעים משובח. ואם אין לו מחליף עם חברו זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו.

הרב יחיאל יעקב ויינברג, 'שרידי אש', מסכת מגילה סימן ט

למה אין מברכין על מצוות משלוח מנות?

נראה לי שמשלוח מנות היא להרבות שלום ואהבה וריעות, והנה, אף שבכל המצוות גדול המצווה ועושה, ומברכין 'וציונו' - במשלוח מנות טוב שיתן מרצונו החפשי, מתוך רגש של אהבה לאחיו העברי, ואם הוא נותן רק על פי ציווי - הוא מפחית מידת האהבה... ועוד נראה לי לחדש, שמשלוח מנות היא באמת מצווה תמידית בכל השנה, ורק בפורים נצטוינו לקיים בפועל מצווה זו כדי שנזכור בכל השנה, כדרך שאנו קוראים פרשת זכור, כדי שנזכור כל השנה. וידוע מה שכתב באור זרוע, שמצווה שהיא תמידית ואין לה הפסק - אין מברכין עליה.

הבן איש חי בניהו ובן יהוידע מגילה ז ע"ב:

אך במנות החיוב הוא בשביל שיהיה לכל אחד ואחד שמחה מן הכבוד שמכבדו רעהו ובמין אחד לא יתכבד כלכך כדי שישמח ולכך בעיני שתי מנות.

הרב עובדיה יוסף, שו"ת יחוה דעת חלק ו' הלכה מה:

...כדי להראות לחברו אהבתו וחיבתו אליו כי ע"י שאדם שולח לחברו שי ותשורה ומוגש מוקטר לשמו במנחה טהורה, מביע לו בזה את רגשי אהבתו וחיבתו, ובכך הוא נוטע גם בלב חברו אהבה ואחווה ושלוש וריעות, כי כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם, שכל משפטי התורה הקדושה להרבות שלום בעולם.

שאלות לעיון ולדיון:

- למי צריך לשלוח מנות על פי הרמב"ם? מהי משמעות הדבר?
- הרמב"ם מציע שמי שאין לו מה לתת לחברו יחליף עמו מנות. מה מלמדת אותנו הצעה זו על מהותה של מצוות משלוח המנות?
- מדוע לא מברכים על מצוות משלוח המנות על פי השרידי אש? מה ניתן ללמוד מכך על מצווה זו?
- כיצד משלוח המנות מהווה ביטוי לשמחת חג הפורים על פי הבן איש חי ועל פי הרב עובדיה יוסף?
- נסו להיזכר בחוויותיכם ממשלוח המנות בחג הפורים: הנתינה, הקבלה, ההליכה ברחובות... מה מעוררת בכם

מצוה זו? אלו זכרונות, אלו רגשות?

קבוצה ד: מתנות לאביונים

המב"ם, הלכות מגילה וחנוכה, פרק ב'

הלכה טז: וחייב לחלק לעניים ביום הפורים. אין פוחתין משני עניים נותן לכל אחד מתנה אחת או מעות או מיני תבשיל או מיני אוכלין שנאמר ומתנות לאביונים שתי מתנות לשני עניים. ואין מדקדקין במעות פורים (=לא בודקים האם העני הוא אכן עני ונזקק) אלא כל הפושט ידו ליטול נותנין לו. ואין משנין מעות פורים לצדקה אחרת.

הלכה יז: מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו. שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים. שהמשמח לב האמללים האלו דומה לשכינה שנאמר להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים.

ריטב"א מגילה ז ע"א:

פירשו בירושלמי שכל הפושט ידו ליטול יתנו לו לומר שנותנין לכל אדם ואין מדקדקין אם הוא עני וראוי ליתן לו שאין נתינה זו מדין צדקה גרידתא אלא מדין שמחה.

שאלות לעיון ולדיון:

- כיצד מקיימים את מצוות "מתנות לאביונים" ע"פ הרמב"ם?
- מדוע הרמב"ם פוסק שבמצווה זו ראוי להרבות יוצר מכל שאר מצוות היום?
- כיצד מסביר הריטב"א את ההלכה שבפורים "כל הפושט יד נותנים לו"?
- כיצד לדעתכם מצוות מתנות לאביונים תורמת ומעצבת את שמחת חג הפורים?
- האם נתתם פעם מתנות לאביונים בחג הפורים? כיצד קיימתם מצווה זו? אלו חוויות זכורות לכם מכך?

